

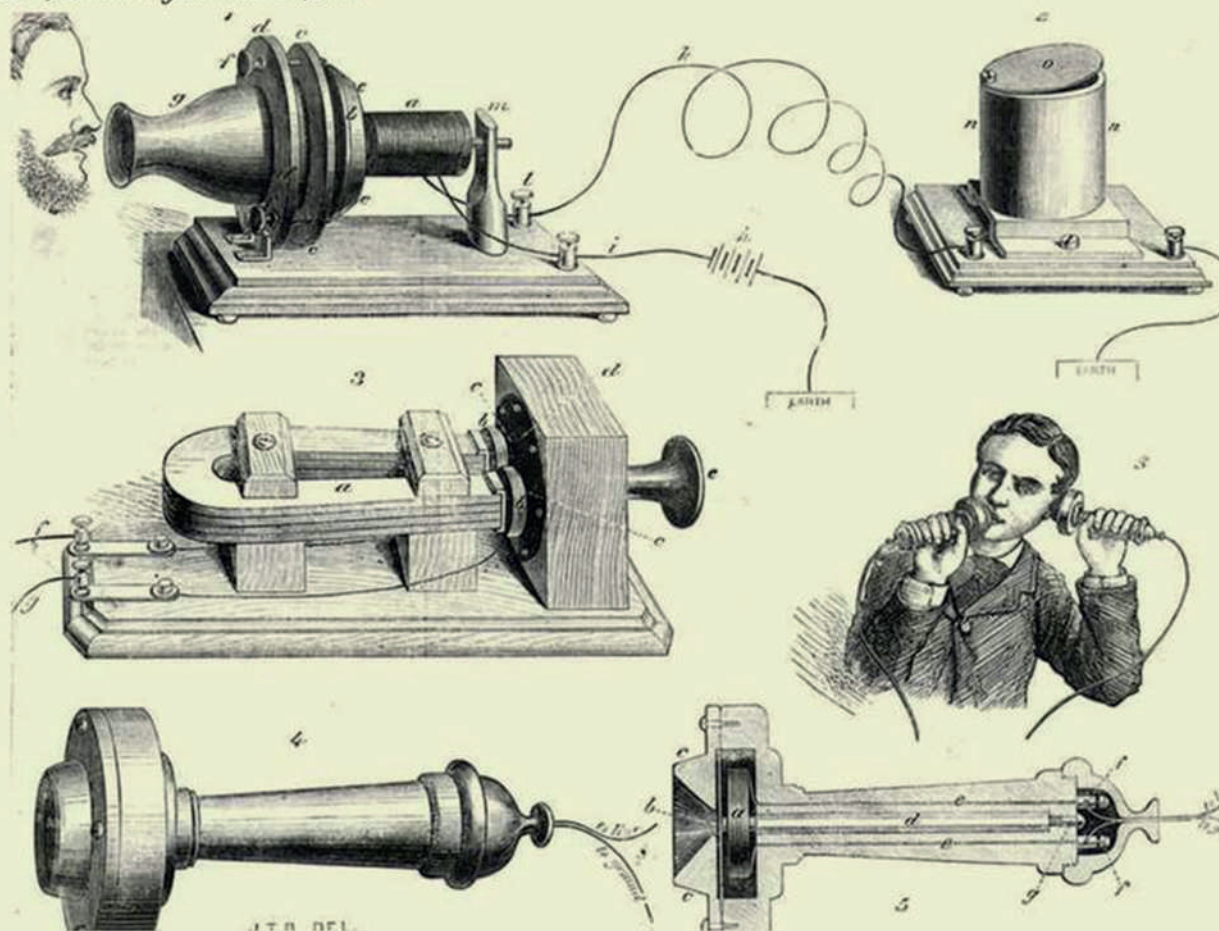
YANGI O'ZBEKISTON: INNOVATSIYA, FAN VA TA'LIM

CONFERENCES.UZ 2023

DAVRIYLI: 2018-2023

DUNYODA BIRINCHI KASHF
ETILGAN TELEFON

Alexander Graham Bell

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJY OLIY TA'LIM MUASSASALARI PROFESSOR-O'QITUVCHILARI, YOSH OLIMLAR, DOKTORANTLAR, MAGISTRANTLAR VA IQTIDORLI TALABALAR

TOSHKENT SHAHAR, AMIR
TEMUR KO'CHASI, PR.1, 2-UY.

+998 97 420 88 81
+998 94 404 00 00

WWW.TAQIQOT.UZ
WWW.CONFERENCES.UZ

AVGUST
№55

**ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН:
ИННОВАЦИЯ, ФАН
ВА ТАЪЛИМ
3-ҚИСМ**

**НОВЫЙ УЗБЕКИСТАН:
ИННОВАЦИИ, НАУКА
И ОБРАЗОВАНИЕ
ЧАСТЬ-3**

**NEW UZBEKISTAN:
INNOVATION, SCIENCE
AND EDUCATION
PART-3**

ТОШКЕНТ-2023

УУК 001 (062)
КБК 72я43

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” [Тошкент; 2023]

“Янги Ўзбекистон: Инновация, фан ва таълим” мавзусидаги республика 55-кўп тармоқли илмий масофавий онлайн конференция материаллари тўплами, 31 август 2023 йил. - Тошкент: «Tadqiqot», 2023. - 9 б.

Ушбу Республика-илмий онлайн даврий анжуманлар «Харакатлар стратегиясидан – Тараққиёт стратегияси сари» тамойилига асосан ишлаб чиқилган етти устувор йўналишдан иборат 2022 – 2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мувофиқ:– илмий изланиш ютуқларини амалиётга жорий этиш йўли билан фан соҳаларини ривожлантиришга бағишланган.

Ушбу Республика илмий анжуманлари таълим соҳасида меҳнат қилиб келаётган профессор - ўқитувчи ва талаба-ўқувчилар томонидан тайёрланган илмий тезислар киритилган бўлиб, унда таълим тизимида илғор замонавий ютуқлар, натижалар, муаммолар, ечимини кутаётган вазифалар ва илм-фан тараққиётининг истикболдаги режалари тахтил қилинган конференцияси.

Масъул муҳаррир: Файзиев Шохруд Фармонович, ю.ф.д., доцент.

1. Ҳуқуқий тадқиқотлар йўналиши

Профессор в.б., ю.ф.н. Юсувалиева Рахима (Жахон иқтисодиёти ва дипломатия университети)

2. Фалсафа ва ҳаёт соҳасидаги қарашлар

Доцент Норматова Дилдора Эсоналиевна (Фарғона давлат университети)

3. Тарих саҳифаларидаги изланишлар

Исмаилов Ҳусанбой Маҳаммадқосим ўғли (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Таълим сифатини назорат қилиш давлат инспекцияси)

4. Социология ва политологиянинг жамиятимизда тутган ўрни

Доцент Уринбоев Хошимжон Бунатович (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

5. Давлат бошқаруви

Доцент Шакирова Шоҳида Юсуповна «Тараққиёт стратегияси» маркази муҳаррири

6. Журналистика

Тошбоева Барнохон Одилжоновна (Андижон давлат университети)

7. Филология фанларини ривожлантириш йўлидаги тадқиқотлар

Самигова Умида Ҳамидуллаевна (Тошкент вилоят халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ҳудудий маркази)

8.Адабиёт

PhD Абдумажидова Дилдора Рахматуллаевна (Тошкент Молия институти)

9.Иқтисодиётда инновацияларнинг тутган ўрни

Phd Вохидова Мехри Хасанова (Тошкент давлат шарқшунослик институти)

10.Педагогика ва психология соҳаларидаги инновациялар

Турсунназарова Эльвира Тахировна Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети Хорижий тиллар факультети ўқув ишлари бўйича декан ўринбосари

11.Жисмоний тарбия ва спорт

Усмонова Дилфузахон Иброхимовна (Жисмоний тарбия ва спорт университети)

12.Маданият ва санъат соҳаларини ривожлантириш

Тоштемиров Отабек Абидович (Фарғона политехника институти)

13.Архитектура ва дизайн йўналиши ривожланиши

Бобохонов Олтибой Рахмонович (Сурхандарё вилояти техника филиали)

14.Тасвирий санъат ва дизайн

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

15.Муסיқа ва ҳаёт

Доцент Чариев Турсун Хуваевич (Ўзбекистон давлат консерваторияси)

16.Техника ва технология соҳасидаги инновациялар

Доцент Нормирзаев Абдуқайом Раҳимбердиевич (Наманган муҳандислик-қурилиш институти)

17.Физика-математика фанлари ютуқлари

Доцент Соҳадалиев Абдурашид Мамадалиевич (Наманган муҳандислик-технология институти)

18.Биомедицина ва амалиёт соҳасидаги илмий изланишлар

Т.ф.д., доцент Маматова Нодира Мухтаровна (Тошкент давлат стоматология институти)

19.Фармацевтика

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

20.Ветеринария

Жалилов Фазлиддин Содиқович, DSc, Тошкент фармацевтика институти, Фармацевтик ишлаб чиқаришни ташкил қилиш ва сифат менежменти кафедраси профессори

21.Кимё фанлари ютуқлари

Рахмонова Доно Қаххоровна (Навоий вилояти табиий фанлар методисти)

22.Биология ва экология соҳасидаги инновациялар

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

23.Агропроцессинг ривожланиш йўналишлари

Проф. Хамидов Муҳаммадхон Ҳамидович «ТИИМСХ»

24.Геология-минерология соҳасидаги инновациялар

Phd доцент Қаҳҳоров Ўктам Абдурахимович (Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти)

25.География

Йўлдошев Лазиз Толибович (Бухоро давлат университети)

Тўпламга киритилган тезислардаги маълумотларнинг ҳаққонийлиги ва иқтибосларнинг тўғрилигига муаллифлар масъулдир.

© Муаллифлар жамоаси

© Tadqiqot.uz

PageMaker\Верстка\Саҳифаловчи: Шаҳрам Файзиев

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

ТАРИХ САҲИФАЛАРИДАГИ ИЗЛАНИШЛАР

1. K.Aminov, Egamova Gulchira	
XORAZM MAQOM SAN'ATINING RIVOJI. MADRAXIM YOQUBOV (SHEROZIY)	
HAYOTI VA IJODI.....	7

ТАРИХ САҲИФАЛАРИДАГИ ИЗЛАНИШЛАР

XORAZM MAQOM SAN'ATINING RIVOJI. MADRAXIM YOQUBOV (SHEROZIY) HAYOTI VA IJODI

K.Aminov

“Ichon-Qal’a” davlat muzey-qo‘riqxonasi
bo‘lim mudiri.

Egamova Gulchira

“Ichon-Qal’a” davlat muzey-qo‘riqxonasi
katta ilmiy xodimi.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada Xorazm maqom san'ati tarixi haqida qisqacha ma'lumot berilgan. Shuningdek Xorazm maqom san'ati darg'alari to'g'risida atroflicha ma'lumot berilgan va Xorazm maqom san'atining yirik vakoilalaridan biri bo'lmish Madraxim Sheroziy haqidan atroflicha fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: “Tarje”, “Gardun”, “Muhammas”, “Saql”, Hofiz, Jomiy, Navoiy, Fuzuliy, Munis, Ogahiy, Komil Xorazmiy, Feruz, Avaz O'tar, Atoiy.

DEGREES OF KHORAZM STATUS. LIFE AND CREATION OF MADRAKHIM YAKUBOV (SHEROZI).

ANNOTATION

This article provides brief information about the history of Khorezm maqam art. Also detailed information was given about the dargahs of Khorezm maqam art and Madrakhim Sherozi, one of the major representatives of Khorezm maqam art, was discussed in detail.

Keywords: “Tarje”, “Gardun”, “Muhammas”, “Saql”, Hofiz, Jomiy, Navoiy, Fuzuliy, Munis, Ogahiy, Komil Xorazmiy, Feruz, Avaz O'tar, Atoiy.

Xorazm maqomlari - O'zbekistonda tarqalgan lokal maqom turkumi turi. Xorazm maqomlari turkumi XVIII - XIX asr boshlarida Shashmaqom va Xorazm musiqiy an'analari negizida shakllanib, keng rivojlangan (amaliyotda ushbu turkum “Olti yarim maqom” yoki “Xorazm Shashmaqomi” deb nomlangan).

Turkum tarkibi Rost, Buzruk, Navo, Dugoh, Segoh, Iroq va Panjgoh maqomlaridan iborat bo'lib, har bir maqom o'z navbatida Shashmaqomga o'xshash ikki bo'limdan tashkil topgan: cholg'u bo'limi - Chertim yo'li yoki Mansur; ashula bo'limi - Aytim yo'li yoki Manzum deb ataladi. Xorazm maqomlari turkumi 200 yaqin cholg'u va ashula yo'llarini qamrab olgan. Xorazm maqomlari Shashmaqom kabi ustoz-bastakorlar mahsulidir. Xorazmlik mashhur bastakorlar Niyozjon Xo'ja, Feruz, Komil Xorazmiy, Muhammadrasul Mirzo, Matyoqub Herrat va boshqalar maqomlarga yangi cholg'u qismlar bastalab, ularni shaklan va mazmunan boyitdilar. Kuy tuzilishi, lad asoslari saqlangan holda Xorazmga xos musiqiy uslublarda ijro etilib kelingan. Xorazm maqomlarining Chertim yo'li tarkibiga “Tanimaqom”, “Tarje”, “Gardun”, “Muhammas”, “Saql” qismlaridan tashqari “Peshrav” va “Ufar” qismlari kirgan. Aytim yo'li tarkibiga “Tanimaqom”, “Talqin”, “Nasr” va “Ufar” qismlari va faqatgina “Tanimaqomni” bog'lovchi “Taronalar” yetakchi xonanda tomonidan tanbur cholg'usi yoki cholg'u ansambli jo'rnavozligida ijro etilgan. Ularga turdosh bo'lgan Xorazmga xos “Suvora”, “Naqsh”, “Faryod”, “Muqaddima” kabi ashula yo'llari ham aytilib kelingan (aytim yo'llarida mumtoz sharq shoirlari – Hofiz, Jomiy, Navoiy, Fuzuliy, Munis, Ogahiy, Komil Xorazmiy, Feruz, Avaz O'tar, Atoiy va boshqalarning ishqiy-lirik, falsafiy, nasihatovuz she'rlaridan foydalanilgan).

Xorazm maqom san'atini Madraxim Sheroziy timsolida taxlil qilishni maqsad qildik.

Sheroziy (taxallusi; asli nomi Yoqubov Madrahim, 1890, Xiva — 1973.22.10, Urganch)

— xonanda va sozanda (dutor, garmon). O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan san‘at arbobi (1949), O‘zbekiston xalq artisti (1970). Qurji ota Avazmatovdan dator chalishni, Polvon duzchidan suvora yo‘llarini, Qurbon ota Ismoilovdan xalq qo‘shiqlarini va garmon chalishni o‘zlashtirgan. Yoshligidan to‘y, bazm, xalq sayillarida xizmat qilib, Xorazm, Qoraqalpog‘iston va Turkmanistonda shuhrat qozongan. Xivada konsert brigadasi (1920), Hamza tashkil qilgan teatr truppasi (1921)da xonanda va sozanda. Moskvadagi o‘zbek san‘ati dekadasi (1937), Katta Farg‘ona kanali qurilishi (1939)da qatnashgan. 1941—45 yillarda Yangiyo‘l musiqali drama va komediya teatrida ishlagan. U xalq qo‘shiqlari (mas, “Tasadduqman”, “Qora shomlar”, “Aliqambar”, “Qora soching” va boshqalar), Xorazm doston yo‘llari, suvoralar, maqomlarning tarona va ufar qismlarini mahorat bilan ijro etgan. Sheroziy bastalagan “Gul Vatan”, “Asrlar orziqib” va boshqa qo‘shiqlar ommalashgan. San‘atshunoslik instituti shahridan ayrim xorazm xalq qo‘shiqlari va asosan, suvoralarni magnit lentasiga yozib olgan (1957). M.Yusupov Sheroziy ijrosida notaga olgan xorazm xalq qo‘shiqlarini “O‘zbek xalq musiqasi” ning 7-jildiga kiritgan (1960). V. Fayozov, K. Otaniyozov, M. Rahimov, S.Rahimova, M. Yusupovlar Sheroziyning shogirdlaridir.

Yoshligida ashula aytib boshlaganidan Sherozi kuy terisidan tikilgan bosh kiyim kiygan. El ichida sherozi papok kiygan yigit keldi deyishgan. Shundan boshlab Madraxim Yoqubovning laqabi Sheroziy bo‘lgan. Ismiga Sheroziy taxallusini xalqimiz qo‘shib qo‘ygan.

Xorazm maqomlari Urganch, Xiva, Xonqa professional va havaskor maqom jamoalari tomonidan targ‘ib etilmoqda, ularning an‘analari uzluksiz saqlanib, rivojlanishi tabiiy ravishda davom etmoqda. Xorazm maqomlari Urganch davlat universiteti talabalari, Urganch san‘at va madaniyat kolleji, qator musiqa maktablari o‘quvchilari tomonidan o‘zlashtirilmoqda. Yosh ijrochilar maqom an‘analarini K.Otaniyozov va H.Boltaevlar nomidagi (Xorazm) hamda O.Xudoyshukurov nomidagi (Qoraqalpog‘iston Respublikasi) tanlovlarda namoyish etmoqdalar.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Avaz Sotim, Madrahimov O., Madrahim Sheroziy, Urganch, 1989.
2. Madrimov B.X. Xorazm musiqa folklori vositasida o‘quvchilarni estetik tarbiyalashning pedagogik asoslari. Ped.fan. nomzodi ilm darajasini olish uchun yozgan. Dis. Avtoreferati. -T: 2008 y.
3. Ro‘zimboev S. Xorazm vohasi o‘zbek xalq qo‘shiqlarining g‘oyaviy- badiiy xususiyatlari. Avtoref. Dis. Ped. nom. -T: 1971 y.
4. O. Hayitova. Xorazm qo‘shiqchilik san‘ati durdonalari. - T.: “Noshir”, -2009.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН: ИННОВАЦИЯ, ФАН ВА ТАЪЛИМ 3-ҚИСМ

Масъул мухаррир: Файзиев Шохруд Фармонович
Мусахҳиҳ: Файзиев Фаррух Фармонович
Саҳифаловчи: Шахрам Файзиев

Эълон қилиш муддати: 31.08.2023

Контакт редакций научных журналов. tadqiqot.uz
ООО Tadqiqot, город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000